

جزوه ی پژوهشی

« وحدت حوزه و دانشگاه در اندیشه امام خمینی (ره) و کلام مقام
معظم رهبری (مدّظله العالی) »

معاونت پژوهش مدرسه علمیه عالی حضرت ولی عصر (عج)

شهرستان کرمی

مقدمه:

« و این دانشجویها و دانشگاهی ها و معتمّین و علما و روحانیون و همه این قشرهایی که مغز متفکر هستند، با هم ائتلافشان را زیاد کنند و متوجه باشند به این که می خواهند این ائتلاف را بشکنند» (14 خردادماه 1359)

امام خمینی(ره) رهبر کبیر انقلاب و بینانگذار جمهوری اسلامی ایران، همواره دو نهاد مهم کشور، حوزه و دانشگاه را زیربنای استقلال کشور معرفی کرده اند اما به این شرط که این دو بتوانند با درک وضعیت و جایگاه هم، ضرورت همبستگی را دریابند.

«طلاب علوم دینی و دانشجویان با هم روابط دوستانه (به تصویر صفحه مراجعه شود) و فعالانه داشته باشند و براساس به دست آوردن استقلال و آزادی و خلع ید غاصبان از حقوق ملت در تمام ابعادش، به سایر طبقات ملت بپیوندند»^[1].

وحدت حوزه و دانشگاه

وحدت حوزه و دانشگاه از نظر رهبر فقید انقلاب اسلامی چنان اهمیت و ضرورتی دارد که با تأکید می گویند؛ اگر نتیجه انقلاب اسلامی جز ایجاد پیوند این دو نهاد نبود، باز ارزش داشت. با این حال حصول این دست‌آورد عظیم را همواره در محل نسیان و هجوم می بینند، لذا در موارد متعدد هشدار می دهند.

«اگر این نهضت، غیر از این یک خاصیت نداشت که بین طلاب علوم دینی و قشر دانشگاهی یک رابطه پیدا شد، اگر غیر از این ما هیچی نداشتیم این بالاترین چیزی بود که نتیجه ای بود که حاصل شد از این نهضت، اگر بگذارند بماند که باز این نتیجه باقی بماند. جدیت کنید. آقا! رمز تقدم شما امروز، رمز پیروزی شما، وحدت کلمه است [2].»

امام راحل (ره) با تیزهوشی منحصر بفردشان درمی یابند هر موضوعی که اهمیت بیشتر داشته باشد، امکان لغزش، شکاف از درون و هجوم از بیرون آن را تهدید می کند زیرا انسان ها جایز الخطايند و جریان های متشکل از اندیشه های مختلف و نیروهای با ضریب قدرت فکری و مدیریتی متفاوت، عناصر سست و القاپذیرند. مخالفان و معاندان نیز هوشیار می مانند تا در اولین فرصت بتوانند راه نفوذ بیابند و ایجاد اختلاف و انشقاق بکنند.

«من حالا به شما عرض می کنم که قلم ها، قدم ها، نطق ها، شیطنت ها دنبال این است که نگذارند شما ادامه بدهید به این چیزی که مشغول شده اید، اینها می خواهند نگذارند که قشر روحانی با قشر دانشگاهی یکی بشوند... ممکن است به حسب حدسی که می زنم که بیایند بیخ گوش اشخاصی که در فیضیه و در جاهای دیگر در مراکز علمی هستند، بیخ گوش اینها چیزهایی بخوانند که نتیجه اش این باشد که شما با این دسته کنار بروید و بیایند بیخ گوش دانشگاهی ها مطالبی بگویند که شما را از آنها جدا کنند، اینها صدمه دیده اند از اتحاد این ملت.» [3]

این هشدار را به کرات از زبان امام می شنویم یا از قلم ایشان می خوانیم زیرا هر دو قشر روحانی و دانشگاهی، از طلبه و دانشجو تا استادان از نظر رهبر کبیر انقلاب؛ «عضو مؤثر جامعه» اند [4]. هر دو نقش «مربی» برای ملت دارند [5]. و هر دو را «مغز متفکر» [6] معرفی می کنند. و به این علت با تأکید بیان می دارند که اهل دانشگاه و اهل حوزه باید اخلاق مند و مهذب باشند زیرا فساد آنها فساد انسان را در پی دارد.

«فرق بین دانشگاه و حوزه های علمیه نیست، در این که اگر همراه با علم تعهد باشد، تزکیه باشد، با این دو بال علم و اخلاق و عمل، مملکت خودشان را کشور خودشان را نجات می دهند و از حلقوم آنهايي که می خواهند همه چیز ما را ببرند نجات می دهد.» [7]

یا می فرمایند: «دانشگاهی که در کنار او اخلاق نبوده است، در کنار او تهذیب نبوده است و تمام فسادهایی که در یک ملتی یا ملت ها پیدا شده است حوزه های علمیه بوده است که متعهد به دستورات اسلامی نبودند [8].»

بسیار جالب توجه است که پیر سفر کرده ما به دلیل عمق تأثیر دانشگاهیان و حوزویان بر مقدرات کشور و در ابعاد گسترده، بر سرنوشت بشر (تاریخ به خوبی ثبت کرده است) «خطر دانشگاه» و «خطر حوزه های علمیه» را بیشتر از «بمب خوزه ای» ارزیابی می کنند.

«خطر دانشگاه از خطر بمب خوزه ای بالاتر است، چنان چه خطر حوزه های علمیه از خطر دانشگاه بالاتر است، باید تهذیب بشوند اینها».[9]

آن چه ایشان با تأکید می فرمایند، درس هایی است که از قرآن گرفته اند و در قرآن خداوند همواره تزکیه و تهذیب را مقدم بر علم معرفی می کند، زیرا خالق انسان از کثروی و انحطاط روح و جان آدمی با خبر است و می داند که انسان گرفتار نفس اماره و غیر مذهب می تواند چه مصیبت هایی به بار آورد. به همین سبب «تعهد اسلامی» و «تهذیب اسلامی» را «مهمترین چیزی» می دانند که «برای کشور لازم است».[10] در غیر این صورت لطمه ای است که در طول تاریخ عالمان غیر مذهب اسلامی از حوزه و دانشگاهی به کشور وارد کرده اند:

«آنقدر که کشور ما از دانشگاه و فیضیه صدمه دیده است از جاهای دیگر ندیده است باید هر دو مذهب باشند».[11] در دیدار با دانشجویان دانشگاه شیراز (16 خرداد 1358) می فرمایند: «آن چه در اسلام مطرح است، اموال نیست، مادیات نیست، معنویات است که باید از دانشگاه به همه اقشار سرایت بکند. یعنی انسان باشد، درست کردن انسان باشد، چه دانشگاه روحانی چه دانشگاه شما و این یک امری بوده است که انبیاء علیه اسلام مأمور بر همین امر بوده اند که انسان درست کنند» (امام و انقلاب فرهنگی، ص 134)

در یک جمع بندی در نوشتار مؤجز می توان گفت: امام راحل(ره) هموار بر وحدت دانشگاهی و حوزوی تأکید کرده اند. و قبل از آن هشدار داده اند که باید از کید استعمارگران و اختلاف افکنان همدست استعمارگران آگاه باشند. زیرا ضرورت آگاهی از ترفند دشمن، وحدت آنان، و حاصل وحدت این دو قشر، هدایت ملت به سوی استقلال و آزادی و پیشرفت کشور است. جلب توجه طلبه و دانشجو و حوزوی و دانشگاهی به تهذیب و تزکیه برای کسب علم و دانش همراه با تعهد برای خدمت به کشور و ملت مسلمان سفارش دیگر امام بود.

از سخنان امام راحل(14 شهریور 1358) است:

«اگر یک دانشگاه صحیح ما داشته باشیم، یا یک جبهه روحانی به تمام معنا روحانی داشته باشیم، نخواهد اجازه داد به اجانب که همه حیثیت یک مملکت را از بین ببرند.»

امام و انقلاب فرهنگی، (صص 133-134) و جان کلام را در 27 آذر 1357 بیان کردند:

«من می گویم که دیگران و نسل های آتیه ای که ان شاء الله می آیند متوجه باشند که این دو مرکز باید با هم باشند و این دو مرکز باید علم و عمل، علم و تهذیب را به منزله دو بالی بدانند که با یکی اش نمی شود پرید، قدم های بعد تهذیب است.» (امام و انقلاب فرهنگی، ص 143)

نکته جدی دیگر که به تبع وحدت، برای استحکام و اتحاد حقیقی مطرح می کنند «مطالعه روی مبانی اسلامی» [12] است و نیز توصیه ای دارند برای آشنایی و شناخت دانشگاهیان از حوزه و حوزویان و به عکس، حوزویان از دانشگاه دانشگاهیان [13]. زیرا وحدت بدون شناخت وحدت گرایان از وضعیت هم و سازوکارهای روابط سازمان یکدیگر سرانجام منجر به بروز دوئیت ها و تضادها می شود. اما اگر وحدت با شناخت متقابل نیروها از یکدیگر باشد سبب تقویت روابط و تحکیم اهداف مشترک خواهد شد.

وحدت از نگاه رهبری

دیدگاه های مقام معظم رهبری درباره «وحدت حوزه و دانشگاه» نیز منطبق با آرای امام خمینی (ره) است و این مهم را از یادگارهای ارزشمند امام راحل معرفی می کنند.

«روز وحدت حوزه و دانشگاه از یادگارهای ارزشمند امام بزرگوار ماست این مسأله هم مثل همه تدابیر و تصمیم های مهمی که در راه جریان صحیح و اسلامی جامعه ما، آن حکیم عالی مقام و آن انسان والا و بصیر مطرح کردند، یکی از برکات وجود ایشان بوده و هست و ان شاء الله خواهد بود.» [14]

آیت الله خامنه ای، چنان امام راحل، جدایی بین این دو نهاد را ثمره کار استعماری می دانند: «وحدت حوزه و دانشگاه که امام به عنوان یک شعار مطرح کردند اغلب از واقعیت تلخی در جامعه ما و جوامع اسلامی منشأ می گرفت که آن واقعیت تلخ، ساخته و پرداخته مستقیم و حساب شده دست استعمار بود.» [15]

رهبر معظم انقلاب در تعریفی که از این وحدت می دهند نیز منطبق است با آن چه امام راحل بیان می کردند: «وحدت حوزه و دانشگاه یعنی وحدت در هدف، هدف این است که همه به سمت ایجاد یک جامعه اسلامی پیشرفته مستقل، جامعه امام، جامعه پیشاهنگ، جامعه الگو، ملت شاهد، ملتی که مردم دنیا با نگاه به او جرأت پیدا کند تا فکر تحول را در ذهن خودشان بگذرانند و در عمل پیاده کنند، حرکت نمایند.» [16]

در حقیقت رهبری این دو نهاد را مکمل یکدیگر برای رسیدن به چنین هدف ها می دانند: و در ادامه اضافه می کنند: «حوزه و دانشگاه، روحانی و روشنفکر تحصیل کرده، در کنار هم، دوش به دوش هم و با هم، به سمت یک هدف حرکت کنند، بدون این نمی شود. او متدین است و این آگاه به مسایل جهان و مسایل روز. امام (ره) تا حدود زیادی در این راه موفق شدند.» [17]

ایشان دین و تعبد را برای دانشگاه انقلابی لازم شمرده اند تا حوزه و دانشگاه در یک ردیف قرار گیرند:

« امروز باید به گونه ای باشد که ورود به دانشگاه مثل ورود به حوزه علمیه باشد، همان گونه که در حوزه علمیه انسان معرفت و دین و تعبد می آموزد در دانشگاه هم کسی که وارد می شود باید این ارزش ها را فرا بگیرد حتی اگر از مبانی اسلامی و انقلابی فاصله هم دارد، وقتی به دانشگاه پا گذاشت این چهار سال یا پنج سال که در دانشگاه هست با مبانی اسلامی و انقلابی آشنا و متعبد شود. لذا به تربیت دینی و روحیه پرشور انقلابی جوانها در دانشگاه باید اهمیت فراوان داد و این کار تنها با زبان انجام نمی گیرد» [18].

حضرت آیت الله خامنه ای با همسو دانستن دانشجویان و طلاب در راستای «وحدت حوزه و دانشگاه» برای تحقق هدف های متعالی در جهت پیشرفت ایران اسلامی، و ایفای رسالت فرامرزی، خطاب به آنان با واژه های عاطفی و گرم می فرمایند: «طلاب جوان و عزیز و زحمتکش و قانع و مؤمن در حوزه های علمیه و نیز دانشجویان عزیز، این جوانان، این فرزندان و جگرگوشه های ملت، این بهترین و پاکترین عناصر جامعه ما در دانشگاهها، باید در خط اسلام و در جهت عظمت کشور و بلند کردن پرچم اسلام و بیدار کردن ملت های عالم و روح بخشیدن به دنیای مرده به وسیله دست های استکباری، درس بخوانند و کار و تلاش کنند تا مطمئن بشوند که فردای ایران اسلامی، به مراتب از امروز بهتر خواهد بود. این هدف شماسست. این هدف وحدت حوزه و دانشگاه است.» [19]

ایشان چنان امام راحل (ره) شناخت دو جانبه دانشگاه و حوزه را از یکدیگر برای ایجاد ارتباط و تحکیم روابط و استفاده از تجربه ها و امکانات علمی یکدیگر لازم می شمارند و دانشگاه و حوزه را دو شعبه از یک مؤسسه (مؤسسه علم و دین)، معرفی می کنند که لازمه موفقیت چنین مؤسسه ای همکاری شعبه های آنها با یکدیگر در یک راستا برای تحقق هدفی واحد است:

«این مؤسسه (علم و دین) دو شعبه دارد: یک شعبه حوزه های علمیه و شعبه دیگر، دانشگاه ها هستند، اما باید با هم مرتبط و خوشبین باشند، با هم کار کنند، از هم جدا نشوند و از یکدیگر استفاده کنند و علوم را که امروز حوزه های علمیه می خواهند فرا بگیرند، دانشگاه ها به آنها تعلیم بدهند. دین و معرفت دینی را هم که دانشگاهی ها احتیاج دارند، علمای حوزه به آنها تعلیم بدهند. سرّ حضور نمایندگان روحانی در دانشگاه ها همین است. چقدر خوب است که این ارتباطها برنامه ریزی و سازماندهی بشود. این یکی از بهترین و طبیعی ترین وحدت هاست.» [20]

نتیجه :

بنابراین هدفی را که امام راحل(ره) برای وحدت حوزه و دانشگاه دنبال می کردند، همان هدف را مقام معظم رهبری پی می گیرند، زیرا داشتن کشوری مستقل، ملتی آزاد و متکی به خود و قطع دست ایادی بیگانه و بیگانگان از مقدرات مملکت و ملت جز از راه داشتن نهادهای انسان پروری که دین و دانش را با هم داشته باشند و علم را در پناه سپر تزکیه و تهذیب و مکارم اخلاق از کثروی باز دارند و در خدمت پیشرفت مادی و معنوی مردم خویش قرار دهند، ممکن نیست .حوزه و دانشگاه نهادهایی اند که می توانند با داشتن شرایطی که شمه ای را از زبان امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب برشمردیم، بدان منویات تحقق بخشند. و پیش شرط رسیدن به این آرمان ها و آمال جزء با تحقق وحدت حوزه دانشگاه برای همدلی و همکاری ممکن نیست. این دو نهاد باید ضمن درک وضعیت، جایگاه و پایگاه هر کدام در کشور به همکاری مستمر از طریق برنامه ریزی بپردازند. نباید از کید معاندان و منافقان و متحجران و افراطیون در داخل و خارج مجموعه خویش نیز غافل بمانند. این سفارش و وصیت رهبر کبیر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی و خلف صالح ایشان است.

پی نوشت ها:

- [1] وحدت از دیدگاه امام خمینی، معاونت پژوهشی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ اول، خرداد 6731، ص 662.
- [2] همان، ص 270.
- [3] همان، ص 282.
- [4] همان، ص 271.
- [5] همان، ص 372.
- [6] همان، ص 276.
- [7] بلاغ، 3، سخنان موضوعی حضرت امام خمینی، چاپ اول: 1366، بخش اطلاعات و تحقیقات اجتماعی، سازمان تبلیغات اسلامی، ص 349-350.
- [8] همان، ص 349.
- [9] همان، ص 351.
- [10] همان، ص 362.
- [11] همان، ص 361.
- [12] همان، ص 374.
- [13] آزادی در اندیشه امام خمینی، چاپ اول، بهار 1380، ص 146.
- [14] حدیث ولایت، (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، جلد 2، چاپ اول: پاییز 1375، ص 204.
- [15] همان، ص 73.
- [16] همان، ص 78.
- [17] همان، ص 78.
- [18] فرهنگ و تهاجم فرهنگ، برگرفته از سخنان مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای، چاپ اول: 1373، 3300 نسخه، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ص 354.

[19] حدیث ولایت، (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری)، جلد 6، چاپ اول، پاییز 1375، ص 82.

[20] حدیث ولایت، (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری) جلد 3، صص 79-80.

* حضرت آیت الله خامنه ای با همسو دانستن دانشجویان و طلاب در راستای «وحدت حوزه و دانشگاه» می فرمایند: «طلاب جوان و عزیز و زحمتکش و قانع و مؤمن در حوزه های علمیه و نیز دانشجویان عزیز، باید در خط اسلام و در جهت عظمت کشور و بلند کردن پرچم اسلام و بیدار کردن ملت های عالم و روح بخشیدن به دنیای مرده به وسیله دست های استکباری، درس بخوانند و کار و تلاش کنند تا مطمئن بشوند که فردای ایران اسلامی، به مراتب از امروز بهتر خواهد بود.

منبع:

<https://hawzah.net>

«والسلام»